

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԶԻՆԳԵՐՈՐԳ՝ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸԱԲԱԹ 20 ՄԱՐՏ 1865

ԹԻՒ 749

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ • 20 ՄԱՐՏ

Բնութիւնը կառավարութիւնը յաջողութեամբ յառաջ կը տանի իւր դիտարկութիւնը, միաւորելու համար Արեւիկի-Հոլմայնի դիտարկութիւնները Բնութեան տեսութեանը հետ: Եւստիսիան գերմանական գաղութացութիւնը և մասնաւորապէս Աւստրիան կը բնութագրեն այս միաւորութեանը դէմ, բայց տարակոյտ չկայ թէ հաջորդին իրարմէնը հիմնաւոր համարուելով՝ ի գործ պիտի դրուի անյատարակ, և Բնութիւնը Աւստրիայ գործողութեամբ և անոր կամայք ու օգտիքը դէմ. ձեռք ձգած պիտի ըլլայ մէկ միլիոն բնակիչ ունեցող երկիր մը և պատուական դիրք մը ի մէջ երկուց ծովուց:

Աւստրիան յիշեալ դիտարկութիւնները Տանիմարայի ձեռքէն հանելու համար Բնութիւնը հետ միաբանութեամբ ճակատամարտելէ ետեւ, չկարծուիր որ Բնութիւնը դէմ պատերազմ բանայ՝ միաւորութիւնը աղիւլիւն համար. վստիկ այսպիսի ընթացքի մը հեռանկարները իրատ ծանր ու վտանգաւոր ըլլալը շատ աղիւլի զիտէ Աւստրիայ կառավարութիւնը: Ուստի միտքէն անդամ չանցունենք Բնութիւնը հետ աւելուելու. և ստոր ապացոյցը այն է որ տէրութիւնը ղեկավարական գործութիւնը քիչցնելու ջանք կը ըլլայ. որով 13 միլիոն ֆիորին պատերազմական ծախուց տարեկան գումարէն պիտի նուազի առայժմ:

Գաղղիոյ մէջ նշանակութեան արժանի քաղաքական նոր դէպք մը չկայ: Իրադրութիւնները դուրսեմբ կը յիշատակեն Նաբոլէոն Երրորդին աշխատանքած դիրքը, որ է Պատմութիւն Զուլիոս Կեսարի, որ մօտէս հրատարակուեցաւ Փարիզի մէջ:

Օրէնսդիր ժողովոյն նախագահ մօտեւ տը Մոնի դուքսը Մարտի 10ին (ըստ նոր տուումի) վախճանեցաւ ի հասակի 54 ամաց: Հանգուցեալը՝ Նաբոլէոն Երրորդին մեծ բարեկամն էր ու Արեւմտեան կայսեր համակրական սէրն ալ ձեռք բերած էր. Կըհաստատեն թէ տը Մոնի դուքսը մեծ ջերմեւորէր:

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԶԻՆԳԵՐՈՐԳ

ԸՆԴՈՒՄ

Ազգային բնդհանրական ժողովոյ, գումարեալ ի 26 Դեկտեմբերի 1864 ի կալկարա:

Ըստ շրջաբերական թղթոյ պարունայ Յարութիւնի Մ. Վարդանեան և Յ. Գ. Բաղրամեան Աւանդապահաց Կալկարի և Չիլիոյ եկեղեցեացն Հայոց, գումարեցաւ ժողով հասարակութեան մերաջնկից ի ստորին սրահ շինուածոյ Նաղարկայ սուրբ եկեղեցեացն մերոյ, յայտնաւոր երկուշաբթիու յառաւորեան մեռաւորներորդ ժամուն, յորում ժողովի ներկայ էին

Պարոնայք,

- Մալխաս Խ. Ս. Մալխասեան
- Յարութիւն Յ. Աւանդեան
- Կարապետ Յ. Վարդանեան
- Աւետիք Գալստեան
- Խմբ. Յ. Խմբեան
- Գեորգ Յ. Գ. Բաղրամեան
- Զննորդ Խ. Ս. Մալխասեան
- Յովհաննէս Զ. Երեմեան
- Մարտիրոս Հայրապետ Մարգարեան
- Ղազար Գեորգ Գրիգորեան
- Գրիգոր Պ. Միլիտեան
- Մանուկ Թ. Մանուկեան
- Պարոն Յ. Սարգսեան

աւանդութեամբ կը փափագէր որ Գաղղիոյ և Ռուսիոյ մէջ նիզակակցութիւն մի ըլլայ. և այս առաջարկութիւնը իւր ամենայն զօրութեամբ կը պաշտպանէր միշտ:

Գաղղիոյ կառավարութիւնը ամեն պարագայից մէջ կը փութայ խոհեմութեան ու չափաւորութեան իւր բաները սալու քահանայապետական կառավարութեան. ուստի Մէքսիքոյ գործոյ մէջ ևս, այսինքն կը իրական անշարժ ստացուածքը՝ աղղային աշխատական ստացուածոց կարգը անշնչելու խնդրոյն մէջ, Նաբոլէոն կայսեր կառավարութիւնը կը յորդորէ զսրբազան Վալլը որ խոհեմութիւնը ձեռքէ չձգելով՝ քաղցրութեամբ վարուի Մէքսիքոյի կառավարութեան հետ որ ժամանակին պարագանէն ընդ ստիպուելով, պարտաւորեցաւ այս ծանր վճիռը ընելու յօդուս և ի յառաջագիւծութիւն հայրենեաց:

Իտալիոյ աղղային երեսփոխանաց խորովը քննելու և վճռելու շատ խնդիրներ ունենալով որոշեց որպէսզի օրը երկու նիստ ընէ: Եւ ինչեւ ժողովը մասնաւորապէս զբաղեալէ այժմ մահուան պատիժը ջնջելու խնդրոյն վրայօք. որ հաւանականաբար յաջող վախճան մի պիտի ունենայ: Ղալիւնոյ պաշտօնական օրագիրը կը հաստատէ զլուրը որ տարածուած էր թէ վեհապետ Վիլհելմ-Լամանուէլ թաղաւորը որոշած է միտալ մի շինել տալու ի յիշատակ պատերազմացն որ եղան խաղիկ անկախութեանը և միութեանը համար:

Դուրսեմբ Քանարին իւր պաշտօնէն հրաժարուելուն պատճառաւ, հեղինակական պաշտօնէից խորհրդոյն մէջ հետեւալ փոփոխութիւնները եղան. արքայութեան տեսչութիւնը քիւր Քամիլոսուրոսին յանձնուեցաւ պաշտօնէից խորհրդոյն նախագահութեամբ. քիւր Անարիստո հաճի Անարիստո ներքին գործոց տեսչ կարգեցաւ, ծովապետութեան պաշտօնը քիւր Վալտերուսին յանձնուեցաւ. քիւր Բ. Վալտերուս արտաքին գործոց տեսչ անուանեցաւ, քիւր Լ. Նոտտը հասարակաց դատարանութեան

պաշտօնէի կարգեցաւ. և պատերազմ տեսչութիւնը քիւր Քամիլոսուրոսին ու եկամտից տեսչութիւնը քիւր Սոփիոսուրոսին յանձնուեցաւ: Կըհաստատեն թէ այս փոփոխութիւնները ընելէ յառաջ, հեղինակաց թաղաւորը երկար խորհրդակցութիւն մի ունեցաւ բարեկամ տէրութեանց դեսպաններուն հետ:

Աղղային երեսփոխանաց ընտրութեան համար ըլլալու քուէարկութեան օրը որոշուեցաւ. որ է առաջիկայ Մայիս ամսոյն 15 երրորդ օրը:

Լոնտոնի Մոնիթըր-Ռոյալ օրագիրը հրատարակած էր մօտէս թէ Ռուսիան բանախօսութիւններ կընէ արեւմտեան տէրութեանց հետ, նմանապէս Աւստրիայ հետ՝ բոլորական գործոց վրայօք: Գրեթէ բոլոր լրագիրները սուս կը հանեն այս լուրը, որ ամենին հիմ մը չունի կըսեն:

Պաշտօնական հրատարակութեան մը կիմանալով թէ Նիւդիլ մէջ մաքսատանց եկամուտը 1864ին 22 միլիոն 498,210 լիւա սկէրլինի հասեր է. Այս եկամտից մէջ ամենէն շատը ծխախոտին մաքսն է, որ 6 միլիոն 991,709 լիւա եկամուտ տուեր է:

Ամերիկայէն հասած լուրերը միշտ յաջող են Հիւսիսային զօրաբանակաց համար, որ մեծ կամ փոքրիկ յաղթութիւններով յառաջ երթալու վերայ են դէպ ի Հարաւային նահանգները, որոց ծովեզերեայ գլխաւոր քաղաքներուն տիրեցին: Մալանհ, Չէրլսթըն, և Վալտերսթըն արդէն հիւսիսայնոց իշխանութեան ներքեւ են. և կը հաստատեն թէ Հարաւայինը պարպելով զԻնչմօն, որ իրենց մայրաքաղաքն է, դէպ ի ներքին կողմը քաջութիւն են. ուստի հաւանական է որ այս վայրկեանի յիշեալ մայրաքաղաքն ալ Հիւսիսայնոց ձեռքն անցած է:

Բայց այս ամեն ձախողութիւններով հանդերձ Հարաւայինը տակաւին բաւական զօրութիւն և շատ միջոցներ ունին իրենց թշուառոյն դէմ դնելու և պատերազմական բաղդին յաջող փոփոխութեանը սպասելու: Հարաւային բնակչաց հաստատամտութիւնը, գործունէութիւնը և իրենց երկրին ընդարձակութիւնը մեծ զօրութիւն մի են: Վարձեալ կըսու:

- Մկրտիչ տէր Յ. Գալստեան
- Աղղայնոր Յ. Արգարեան
- Յարութիւն Գ. Մարգարեան
- Յարութիւն Մ. Վարդանեան
- Պողոս Կարապետեան
- Յովհաննէս Խ. Միքայելեան
- Մկրտիչ Խ. Յովակիմեան
- Խաչիկ Յ. Աղղայեան
- Յովհաննէս Ա. Միքայելեան
- Վարդանէս Պ. Յ. Վարդանեան
- Պողոս Կարապետեան, կրտսեր
- Յակոբ Յովսէփ Ղազարեան
- Աւարիկ Զ. տէր Աւարիկեան
- Ստեփաննոս Յակոբեան
- Կարապետ Յ. Սարգսեան
- Յովհաննէս Յ. Յ. Սարգսեան
- Գեորգ Պետրոսեան
- Ստեփաննոս տէր Ստեփաննոսեան
- Յովհաննէս Ներսէս տէր Մկրտչեան
- Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան
- Մկրտիչ Ստեփաննոսեան (գաւառական)
- Յարութիւն Կարապետեան (օրէնսդէտ)
- Սիմէոն Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան
- Յարութիւն Ստեփաննոսեան
- Գեորգ տէր Գ. մահուան Մարտիրոսեան
- Մկրտիչ Մկրտիչ Ս. Յովհաննէս
- Սահակ տէր Արաքսեան

- Աղղայ Գեորգեան
- Կարապետ Յովհաննէս Կ. Սարգսեան
- Խմբ. Մ. Յ. Խմբեան
- Կարապետ Մ. Զ. Երեմեան (օրէնսդէտ)
- Միքայել Կ. Մ. Զ. Երեմեան
- Կարապետ Մարտիրոս Յովհաննէս
- Պողոս Յ. Պղղայեան
- Ստեփաննոս տէր Հայրապետեան
- Մկրտիչ Մ. Զօրաբան
- Մկրտիչ Ս. Յովհաննէս
- Յարութիւն Պ. Որդանեան
- Միլաս Մանուկեան
- Խաչիկ Մկրտումեան
- Սարգիս Մ. Զ. Երեմեան (բժիշկ)
- Յովհաննէս Յ. Միքայելեան
- Յովհաննէս Յ. Զ. Յարութիւնեան (գաւառական)
- Ղուկաս Խօջմալեան
- Գալուստ Ոսկանեան
- Զօրաբ. Մ. Մանուկեան
- Սէթ Կ. Յ. Պետրոսեան
- Բարսեղ Յարութիւնեան
- Մեղրում Յ. Մ. Մանուկեան
- Մարտիրոս Ս. Պարոնեան
- Արաքս Թ. Արաքսեան:

Միտքուն հաւանութեամբ ժողովոյն պարոն Յ. Գ. Արգարեան ընտրեցաւ աթոռակալ և կալաւ դատուն:

ուի թէ իրենց բոլոր դերերն ուն աղատութիւն պիտի տան ու զինուոր պիտի դրեն ամենքը որ բազմաթիւ են . և այսպիսի ահադին զօրութեամբ Հիւսիսայնոց վերայ յարձակելով կը յուսան և կարելի է որ յաջողութիւն մի ձեռք բերեն և պարտաւորեն զՀիւսային կառավարութիւնը քիչ կամ շատ զեջուներ ընելու . որպէսզի հաշտութիւնը պատուաւոր կերպիւ ըլլայ Հարաւայնոց համար :

Այս ամեն գրածներնէս կը տեսնուի որ հաշտութիւնը կրնայ շատ ուշանալ և պատերազմը տակաւին տարիներ տեւել :

Լոնտոնի Ռայմը օրագրոյն Մարտի 6 թուոյն մէջ ըստ նոր տուածին , հետեւեալ յօդուածը կը կարգաւոր , որ յիշեալ կարծիքը կը հաստատէ :

«Ամերիկայի Միացեալ Միացեալ պատերազմին ընդունած նոր կերպարանքը ծանր ուշադրութեան արժանի է : Ստույգ է որ Հարաւայինք իրենց ծովէ գերեաց քաղաքները կորուսին , սակայն այս կորուստը դիտմամբ ըրին բերդապահ զօրքերնին անխնայ պահելու համար :

«Եւ ի Պորկար Հարաւային զօրապետները անաւատ ու քաջ զօրաբանակաց գլուխը կը դնուին , և վերջին պատերազմական ձախորդութիւնները առաւել լայն հաստատեցին քան թէ պակսեցուցին անոնց վստահութիւնը : Այսու ամենայնիւ Հիւսիսային զօրաբանակ մի կրնայ այժմ , ըստ իւր կամաց , պարտիլ Հարաւային երկրը , սակայն այսպիսի ճղնածախու մը մէջ Հարաւային զօրացմանը վերայ արժան է ծանրապէս խորհել : Թէպէտ Հիւսիսայինք յաջողեցան իրենց զինուորական համարումը վերստին ձեռք բերել , բայց թէ Հարաւայինք միաքիչնին դրած են հաստատուն մնալ միշտ իրենց նպատակին վերայ , Հիւսիսայինք տակաւին շատ հեռու են պատերազմին պայմանաժամէն» :

Գաղղիացի լրագիր մի երկար խորհրդածութիւններ կընէ բամպակաց գնոց կացութեանը վրայոք 'ի գիտութեամբ որ հաշտութիւնը կատարուելու ըլլայ Ամերիկայի Միացեալ Միացեալ մէջ : Այս խորհրդածութիւններէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք համառօտիւ :

Անցեալ տարի Անգլիան աշխարհիս ամէն կողմերէն 2587-000 հակ բամպակ ընկալաւ : Յիշեալ երկրին համարանոցը առայժմ 750,000 հակ բամպակ կայ , քաց յայտնան 250,000 հակի չափ ճանապարհը կը գտնուի Անգլիոյ գանադան քաղաքները երթալու համար , ընդ ամենը մէկ միլիոն հակ . որ վեց ամսուան պաշար մը ըսելէ , ենթադրելով

Ապա ընթերցեալ եղեն հետագայ գրութիւնքն :

Յարգեց արտոնայք Յարութիւն Մնացական Վարդանեան և Յովհաննէս Գ. Բաղրամեան , Աւանդապահք Կարկաթոյ և Չիքրու սուրբ եկեղեցիացն Հայոց : Յարգեց արտոնայք :

Լսեմը զի մի ձեռք գետին անոնքներ հանգստութեան մերոյ պատկանելի սուրբ եկեղեցւոյս որ ընդ իշխանութեամբ և արհապանութեամբ ձեռք է , պարուն եկեղեցւոյ պանն վաճառեալ է առանց գիտութեան և հաւանութեան կամ հասարակութեան մերաջնկոյ . որոյ մասին թէ և զուր յանդիմանեալ էք գրութեամբ : Բայց առանց օգտի . նմանապէս ըստ կանոնադրութեան ընդհանրական ժողովոյ մերոյ գինի վճարելոյ գտնուողական ծախս եկեղեցւոյ յորում ժամու աւելորդ դրամ 'ի ձեռին և կեղեցականի գումարեցի մինչ ցճինը հարկը ուրիշ , ինքն պարտ է նոյն գումարով զեւթականու մուրհակը զնեալ յանձն ձեռք . մինչդեռ լսեմը , զի պարուն եկեղեցւոյ պանն փոխանակ յանձնելոյ ձեռք ժամանակ առժամանակ զաւելորդ դրամ 'ի ձեռին իւր պահէ զմեծամեծ գումարս . և այժմ մերձ ինն կամ տասն հազար ռուբլի 'ի ձեռին իւր ունի , վերաբերելի սուրբ եկեղեցւոյ . որով զարմանալի , թէ զուր ընդէր ժամանակ առժամանակ ոչ էք պահանջեալ 'ի նմանէ , և ոտքեղ զաւելորդ դրամ հաւաքեալ 'ի ձեռին նորա : Զխորհելոյ յուսամբ զի չէք յանձնելոյ ումեր զծախսելոյ զիւր գետնին , որ անորինաբար վաճառեցաւ . և 'ի նմին ժամանակին խնդրեմ , զի հաճեալ ժողով հասարակութեան մերաջնկոյ կողմ , ընդ նմին զհամարադրութեան թիւն ձեռք եկեղեցականին տակալ բաժանել և առաջի առնել ժողովոյ զվերջիւն անկախութիւնս :

Թէ զործարանները այժմեան չափաւորութեամբ պիտի բանին :

Հաւանական հաշիւներով կը կարծուի , թէ Ամերիկան 2,000,000 հակ պատուաւ բամպակ ունի : Այսպիսի պարանքը մէկէնմէկ ընդենաւոյ արագութեամբ Անգլիոյ յուզարկուելով , և իւրաքանչիւրը վաճառելու մեծ փափագ յուշեցնելով , տարակոյս չկայ թէ առջի բերանը դինքը շատ պիտի իջնեն : Այսպիսի խորհրդածելով թէ Հնդկաստանը , Պրէզիլիան և Թուրքաստանը 1863 տարւոյն բարձր և խիստ շահաւետ դինքը շտեմնելով , հաւանականաբար բամպակ պիտի շտեմնեն . ուստի յիշեալ երկիրներուն արտադրութիւնը մեծապէս պիտի նուազի : Հարաւային Միացեալ Միացեալները որոնք առաջուց դերերն ունեն ձեռք զործ կը տեսնէին և այժմ պարտաւորուելով աղատ զործաւորներու յանձնել բամպակի մշակութիւնը , հարկաւ օրական ծանր վարձք պիտի վճարեն և ժամանակի կարօտութիւն ունին որպէսզի կարող ըլլան մեծագումար բամպակ արտադրելու : Բայց յայտնան նշանակութեան արժանի է որ Հիւսիսային Միացեալ Միացեալ զօրաբանակները բամպակի պաշար ամենալին չունին , և պատերազմին ահադին պարաք քիչ մը թեթեւեղութեամբ մեծակ սուրբ մի պիտի դուրի բամպակին վերայ : Այս ամեն արտաճառաց համար տարակոյս չկայ , թէ հաշտութիւնը լմընաւուն ' ծագած վայրկեական մեծ վարկ անցնելէ ետեւ , բամպակաց դինքը զարձեալ պիտի հաստատուին և բաւականապէս շահաբեր պիտի ըլլան : Պատերազմին յառաջ եղած գինները մոռնալու է . վստահի նոր տուրքը և մշակութեան ծախուց առաւելութիւնը թոյլ պիտի չտան որ Ամերիկայի բամպակները առջի դինքը իջնեն : Հիւսիսային Միացեալ Միացեալ զաց կառավարութիւնը արդէն 10 Էնթ (այսինքն 2 զուրու 6 փարա) տուրք դրաւ բամպակին լիւրային վերայ , որ ծանր հարկ մըն է . ինչու որ 260 զուրու չափ ըսելէ կենդանութիւն վերայ : Այս պատճառաւ չկարծուի որ Թուրքաստանի բամպակները իջնեն և հասնին այն գիններուն , որ Ամերիկայի պատերազմին յառաջ կը ծախուէին :

ՊԵՇՏՈՆԵԱՆԸ ՅԵՅՏԵՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վեց ամիսէ 'ի վեր իզմիլի ոստիկանութեան տեսուչ մեծաւոր Լասէն աղան բազում զործունէութեամբ հետազոտութիւններ կընէր ձեռք անցնելու համար ալպանացի երեք աւազակները , որոնք Պայլընթի ճանապարհէն վերայ սպաննեցին Եօտէմիշի Զորեպանը և անոր հետ եղած ճանապարհորդներէն :

Նմանապէս ըստ փորձառութեան ձեռք , Եթէ գոն 'ի հանրաւորութիւն եկեղեցւոյ թերութիւնք ինչ , այրողազաւ գժուարութիւնս կրէք ճշտել զպաշտոն ձեռք կատարել , կամ խափանել զայնպիսի անկարգութիւնս , որ նորոգ պատահեցաւ 'ի յանարաւոր իրաւունք ժողովոյ հասարակութեան , կամ ժամանակ առ ժամանակ զաւելորդ դրամ եկեղեցւոյ պահանջել յեկեղեցւոյն , զայն ևս յայտնեալ 'ի ժողովին , զի ժողովն մասնաժողովաւ ամենայն անցյալ , զբարին տնօրինեց , զվերու թիւն կանոնադրութեան լցուց , և զայնպիսի բուրեղարգութիւնս արացէ , զի յետ այսու ամենայն անկարգութիւն վերացին , և ամենայն պաշտօնատար զպաշտոն իւր ճանաչեց , և ըստ կանոնի կարգադրութեան ընթանայ :

'ի Կարկաթա . . . Մնամբ յարգեց արտոնայք , 'ի 13 Նոյ' . 1864 Չիքրոյ խոնարհ ծառայք :

(Զեռագրեալ)

- Աւանդապահ Գալուստան
- Աղլըսանդր Զ. Արզարեան
- Պօղոտ Կարապետ
- Ս. Ս. Ստեփաննոսեան
- Մ. Խ. Յովնակեան
- Մ. տէր Զ. Գալուստեան
- Յարութիւն Գրիգոր Արզար
- Յ. Կ. Սարգսեան
- Ս. Զ. տէր Աւաքեան
- Էմին Զ. Էմին
- Էմին Մ. Էմին
- Սարգիս Յովհան
- Կ. Զ. Սարգսեան

մէկ քանին կողպտեցին : (Երախ սրտիւ կը ծանուցանեմք այսօր , թէ վստահալիկ իշխան փաշային իմաստուն և խոհեմ վարչութեան շնորհիւ և ոստիկանութեան անսխին աշակուրջ և զործունէաց հետազոտութեամբ , յիշեալ արպանացի աւազակներէն երկուքը , Հասան և Ալի անուամբ , տեղական կառավարութեան ձեռքը ինկան . մէկը ' Վասպուրի շրջականները և միւսը ' Պուրկաղ (Վասուր) : Թէպէտեւ այս աւազակներէն երրորդը ' որ Իէճէպ կը կոչուի տակաւին ձեռք ինկած չէ , բայց կը յուսացուի թէ շատ շանցած անկաւալ պիտի բռնուի : Այսու ամենայնիւ անոնց զինուորը վերայիշեալ Հասան աւազակապետը , որ ծանուցեալ է ասիէ յառաջ զործած եղեռնութիւններով , տեղական իշխանութեան ձեռքը գտնուելով , ոստիկանութիւնը պարտ անձին կը համարի հասարակութեան ծանուցանել այս եղբւրիւնը , որ ընդհանուր ազատագրութիւնը կը վերահաստատէ : Իզմիլ , 3 Մարտ 1865 :

ԱՅԳԵՅԻՆ

Հետեւեալ նամակը Կարկաթոյէն յուղարկեցաւ մեզ 'ի հրատարակութիւն .

Կարկաթ , 7 Փետրուար 1863 :

Մեծարգոյ Պ. Գալուստ Գ. Պաղպաղեան , Չունիմ երկրային զի ուրախ եք ինկել ստանալ զանազան ազգային լուրս 'ի Հնդկաստանի վան հրատարակութեան 'ի պատուական լրագրոյդ . վստահեցաւ մի 'ի ստորագրողաց լրագրոյդ , առաւել սովաւ զվստաւախ տեսողութիւն մի որ է անցք աղջկան ընդհանրական ժողովը վստաւ գիտութեան ձեռք և հրատարակութեան 'ի մէջ Սրբաւոր Սրբաւոր : Տեսարան այն ինքնայնայնեց է մեզ զպատճառ գումարման աղջկան ժողովոյ , վստաւոր ունայն համար 'ի երկարութիւնը ի թղթիս , բայց մայնս սպարան յիշատակմի ժողովն ճշտել զաւելորդ զտարկնաւոր գործ նախորդ եկեղեցւոյ պան պարուն Պէտրոյ Աւանդ և զործակալաց իւրոյ , բարւոք դատեցաւ միւրեւ և 'ի բաց հետազոտանել զնոսա 'ի պաշտօնէ . և 'ի տեղի նոցա ընտրողութիւն նոր եղեւ վստաւ կառավարութեան զործոց եկեղեցւոյն :

Նաեւ զինի նոցա մերձման հասարակութիւն մեր ի մայեալ է զի նոցա յանուն աղղի , բազում ամբաստանութեան զիրոն և զիրաւ առ օրապնասուրբ Կարկաթ , զվստաւ ընդգէմ պատուոյ հոգեւոր Զօրն մերոյ տեսան Յովհաննէս խաչկան խաչակիր աւագերիցուն մերոյ , վստա յառաջ տանելոյ պաշտանին զաւելորդութիւնս իւրեանց . որոյ մասին հասարակութիւն մեր ունի մտադիր լինել և զինկութիւն բանին փոխով յայտնել 'որին սուրբ օծելութեան . վստաւոր և յուսամբ զի Կարկաթ :

- Բարսեղ Յարութիւնեան
- Վաղար Գ. Գրիգորեան
- Յ. Խ. Մարտիկեան
- Ս. Զ. Բաղրամեան
- Կարապետ Զ. Զ. Սարգիս
- Մարտիկ Սրբաւոր
- Մարտիկ Ս. Սարգսեան
- E. J. Aviet.
- Պ. Զ. Սարգսեան
- Յ. Ն. Յովնակեան
- P. Karapiet jan.
- Կ. Մ. Շիրազեան
- Գրիգոր Պ. Միլիտոս
- Յ. Կարապետեան
- Մեղրու Յովհաննէս
- Յ. Կ. Սիմեոն
- Գ. Սիմեոն
- Զ. Մ. Մանուկեան
- Յ. Միլիտեան
- Ս. Կ. Պարտուսեան
- Ստեփաննոս տէր Հայրապետեան
- Զ. Մայիս
- Վ. Պ. Վարդանէս
- S. M. Shircore.
- Կարապետ Զ. Վարդանէս
- Մ. Գրիգոր
- Յ. Զ. Սարգս
- Մ. Թ. Մանուկ
- Յ. Ո. Շիրազ

կոտն մեր չունի ունեւոր լինել տուտ գրութեանց
նոյն, մինչ խաղաթիւն բանին լինելն ի նոր ընտրեալ
գործակալաց եկեղեցւոյն : Մնամ, և այլն :

Հարգաւարտ :

Ինչպէս մեր նախնիքաց թուով ծանուցած եմք,
Կոտնադնուցողոյ ազգային կրօնական համագումար
ժողովը երկու նիստ ընելով վճռեց միաբան հաւա-
նութեամբ, թէ Հայոց սուրբ եկեղեցւոյ մէջ մեծ
կամ փոքրիկ արձաններ դնելը ընդդէմ չի հակառակ
է Հայաստանեայց սուրբ հայրապետաց կարգադրու-
թեանցը և պատուիրանացը : Հետեւաբար այս վճի-
ւոր պաշտօնական կերպիւ հաղորդուեցաւ իշխման
թաղական խորհրդոյն, որ տարախոյս չունիմք թէ
պիտի փութայ վար առնել ընդ արձանները, ու
բոնք սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն խաչկալին վե-
րայ դնել տուած է, առանց ուշադրութիւն մատու-
ցանելու զանազան բողոքներուն որ բոլոր ժամանա-
կին յուշարկուեցան իրեն այս բանին համար :

Արմաշու վանուց միաբաններէն գերադասուի տէր
Գեորգ ծայրագոյն վարդապետը օգտօնութեան
համար Ա. Պօլսոյ գանուելով, ըստ հրամանի վճա-
կիս առաջնորդ ամենապատիւ տէր Պօղոս սրբազան
Պատրիարքին անցեալ շաբթու իշխման հասաւ ամա-
մանակեայ քարոզչութեան պաշտօնիւ և բազում սի-
րով ընդունուեցաւ քաղաքի բարեպաշտ ժողովրդէն :
Յիշեալ խոհեմազարդ քարոզիչ վարդապետին
նախադասութեամբ, ընտրողական ժողովը ամեն
հարկաւոր անօրէնութիւնները փութացաւ ի գործ
դնելու ըստ Սահմանադրութեան, և վաղը որ կի-
րակի է, քուէարկութիւնը և քուէհամարը պիտի
ըլլայ վասն կազմութեան ազգային երեսփոխանական
ժողովոյն և միւսնիոյ :

Ազգասահմանադրական կրթութեան մեջ :

«Գերապատիւ տէր Մկրտիչ արքեպիսկոպոսը, ու-
րուն յանձնուած է Եկեղեցւոյ Հայոց հոգևոր հով-
ուութիւնը, իւր սովորական խոհեմութեամբ ար-
ժանապէս կրկնաւարել իւր բանաւոր հօտը, որուն
բարոյական և ուսումնական յառաջդիմութեանը
համար ամեն հնարաւոր ջանք ի գործ կը դնէ :
Ուստի աւելորդ կը համարուի յիշեալ թէ ընդդէմ
անհիմն են այն զրուածները որ անշեղծները հրա-
տարակուեցան Ա. Պօլսոյ վարդապետի հաւատին
լրագրոյն մէջ, և որով շարժար կը մղուէր ի նո-
րին Սրբազանութեան ընթացքը :

«Հայտնի է ամենուն թէ գերապատիւ տէր Մկր-

Ռ. Թ. Ռոյան
Ա. Ս. Պալ
Մկրտիչ Ս. Յոսէան
G. J. Bagram.
Յարութիւն Պ. Որդանան :

Օրինակը համապատասխանութեանց :

Յարգոյ պարոն Գեորգ Ա. Ետեան, եկեղեցւոյն
Կալիֆօրնիա Զիչու սուրբ եկեղեցւոյն Հայոց :

Ի մասին պարոն Ս. Յ. Յոսէանի տան քաղաքացի
ընդ պարոն Յ. Ս. Վարդանի խորհուրդ արարի, և
մերոյ կողմանէ տակն, որ որովհետեւ եկեղեցւոյ վե-
րաբերելի տուն և զինն ծախել և առնուի գործը հրատեայ
է և ոչ եկեղեցւոյն և կուսիսարայ, զարմանալով թէ
նրպէս է պատահեալ, որ առանց հրատեայ ծանօթու-
թեան վերոյիշեալ տան զինն ծախելու, և նրպէս ա-
կնկալէր այն տան քաղաքի ստանալ մեզանէ : Տեսուր
կըք անել որ մեր կարողութենէն դուրս համարեմք այն
քաղաքի յանձնել որպէս և կամիք :

Մնամ, թանգ պարոն,
(Զեռագրեալ) Յ. Գ. Բաղրամյան :

Յարգոյ պարոն Յ. Գ. Բաղրամյան,

Ի պատասխան յիշեալ թղթոյ քո (զոր ոչ տակաւ
զարմանամք ընթերցելով) խնդրեմ ծանուցանել զի ըստ
վերջաւորութեան ժողովոյ եկեղեցւոյն և գործակալ
կուսիսարայ, բարեք զատուցաւ վաճառել գիտորիկ
գիտորին ուր կառուցուէր տուն հանգուցեալ Ստեփան-
նոսի Յակոբ Յովսէփեան արձնութիւն կալիֆօրնիա հանգս-
տարանի մերոյ, և զձեռնկալն անտի մուծանել ի հա-

տիչ արքեպիսկոպոսը, միջնորդութեամբ վեճաբայ
«Կուսար փաշային, որչափ պատուով և մարդասի-
րութեամբ ընդունուեցաւ բարձրագոյն փոխարքա-
յէն, և որչափ վեճանքնական քաջաբերութիւն ըն-
կալաւ անորմէ ի հաստատութիւն և ի յառաջդի-
մութիւն ազգային ուսումնական հիմնադրութեանց :
Ուստի Սրբազանութիւնը կաշխատի այժմ ժա-
ռանգաւորաց դպրոց մի հիմնադրելու Ազգասահման-
մէջ, և կը յուսամք թէ անոր այս ազգասիրական
աշխատութիւնը մօտեցս յաջողութիւն պիտի պատկու-
նայ :

«Իսթաթեալ քաղաքական և ուսումնասիրական լրա-
գիր մի պիտի հրատարակուի Վահրէի մէջ յորդո-
րանօք յիշեալ սրբազան արքեպիսկոպոսին : Արտու-
թէ այս լրագրոյն անունը Արմաշուի պիտի դրուի,
և պիտի հրատարակուի խմբագրութեամբ յարգոյ
պարոն Արքազան Սրբապետին, որ փառելանուն
լրագրութեան նախորդ խմբագիրն է :»

Յայտնի է որ մինչև յայսօր սուրբ Արուստեմ
Մկրտչութիւնը տարին 120 հազար լուրուշ կը-
վճարէր ի նպատակ Ա. Պօլսոյ ազգային վարչութե-
ան ծախսեր : Արեւմտեանական ընդհանուր ժողովը
այս տուրքը ծանր համարելով, շատ նուազեցոյց
զայն, այսինքն 18000 լուրուշ իջեցոյց, որով
սուրբ Յակոբայ արժանապարհ միաբանութիւնը ա-
զատ ըլլալով յիշեալ տուրքէն, կարող պիտի ըլլայ
հարկաւոր եղած ծախքը գերութեամբ ընել յիշեալ
վանքին վարժարանը և տղարանը ամեն կերպ բա-
րեկարգութեամբ ծաղիկեցնելու համար :

Սուրբ Արուստեմ վանուց կանոնադրութեան
քննութիւնը գրեթէ ընդհատ ըլլալով, կը յուսացուի
թէ ամենապատիւ տէր Սրբայի նորընտիր սրբազան
Պատրիարքը շուտով համարայ պիտի ելլէ, որպէսզի
սուրբ Յակոբին ամենախմբութեանց օրերը կարող
ըլլայ Արուստեմ գանուելու, ուր անհամբերութե-
ք կ'սպասուի ի բոլոր միաբանութենէ :

Մ. Վ. ՏՐ. ՅԱՎԱՅԻ

ԳԱՂՏՆԱՅ ՀԱՆԱՏԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թարգմանեաց ի գաղղականէ

Մեծարգոյ պարոն Ա. Ս. Խաթիսեան :

Ի տպարանի Մասիս լրագրոյն 1864 :

Այս գիրքը երկու հատոր պիտի ըլլայ, իսկ այժմ
տուալին հատորը, որ արեւմտայ 367 երեսէ բաղկաց-
եալ է, արդէն լրացած ըլլալով կը վաճառուի Ա. Պօլսոյ
ամեն Հայ գրաւաճառաց բով, ինչպէս նաեւ
Մասիս լրագրոյն գրասենեակը, հատը 15 դարուշի :

Հիւ ծախուց նորոյ հանգստարանի կոյն, ի նպատակ
յորդու հասարակութեան մերազնեց. որոյ օգնակա-
նութեան գումարն ի պէտս այն հանգստարանի չե-
տակի քան դուրսիս 3000, որ թերեւ առաւելուց
94000. մինչդեռ բովանդակ ծախք նորին կարողին պա-
կասալոյն 16000 ուրիշեայ :

Չվերջելէ զետին արդէն վաճառեալով յարմար
գնով, և նորին պատկանելի գրեմք կան յորիկը եկե-
ղեցւոյ մերոյ, որպէս ի գրութենէ քուսմէ յայտնի
երեւի. թէպէտ քրտնով ասացիք ինձ, թէ դուք
որոնեալէք և չէք գտեալ յորիկը գիր ինչ վերաբե-
րելի այն գետնոյ :

Ի վախճան թղթոյս ասեմ, զի որչափ կարողութիւն
դուք թուիք սեպհականել յանձնաձեռն, այնչափ և մեր
սեպհականեմք ի մեզ ի վարդութիւնը գործոյ պատ-
կանելոյ եկեղեցւոյ մերոյ, ապա եթէ դուք ունեւոր
առաւելորդին ինչ կարողութիւն քան զմերոյն, խնդ-
րեմ զի ապացուցանէք զայն ի գիտութիւն մեր : Բար-
ւոք լինէր եթէ դուք համաձայն գտանէք մեզ յայն
գործ. զոր կարծեմք լինել բարի, քան թէ ընդհակա-
ռակն վարէիք :

Մեր վաճառեցար զգետին մի անոպտան ի պիտանու-
թիւն. բայց ամանք ի նախորդաց մերոյ վաճառեցին
զիւշուածս պտուղներս և շահակտս :

Յաւանդատան
Մնամ թանգ պարոն,
Նազարէթոյ
Խոնարհ ծառայ քո,
Եկեղեցւոյ ի 24 (Զեռ.) Գեորգ Աւետեան
Սեպտեմբերի 1864 : Եկեղեցւոյն և այլն :

(Պիտի շարունակուի) :

Թեպէտեւ միապատկան անով յորինուած, այ-
սու ամենայնիւ այս հետաքրքրական պատմութիւնը
կրնայ ճշմարիտ նկարագիրը համարուի հաւատա-
րենութեան ոգւոյն, նպատակին, կազմութեանը և
Սպանիոյ մեջ յառաջ բերած սոսկալի արդեանցը : Ու-
շաղիք բերեցողը շուտով պիտի իմանայ քի մարդոյս
խղճին Առաւելոյ հետ ունեցած յարաբերութեանցը
վերայ բունանալը՝ որչափ սխալ է մնասկալը որո-
քան մեր է. ուսկից յայտնի կը տեսնուի խղճի և
կրօնից ազատութեան անսահման օգուտները. գորս
մարդկային ազգը ըստ մեծի մասին կը վայելէ տասն-
եակներորդ դարուս շնորհիւրը :

Արեւմտ թէ Ա. Պօլսոյ հոռութեան հայերէն
հանրաման մեծարգոյ Յարութիւն աղան բարեհաճե-
ր է 1100 լուրուշ շնորհելու ձեռամբ Գառնիէօղեան
յարդամեծար Գրիգոր աղային, որպէսզի այս գու-
մարէն 7000 սուրբ Փրկչի հիւանդանոցին և 4000
անանկ աղքատի մը տրուի :

Աստ լրագրութիւններ հրատարակեցին թէ Վաղ-
ղիւյ օգոստոսիս կայսրուհին յատկապէս նամակներ
ղրած է Արուստեմ բոլոր վեհապետութիւններուն,
հրաւիրելու համար զանոնք որ միաբանութեամբ հոգ-
տանին փառաւորապէս նորոգելու համար Քրիստոսի
Սուրբ Գերեզմանը : Այս խնդրոյն վրայօք 1 յո-
տանի Սրբայիկ-Յոսիօ օրագիրը հետեւեալ խորհր-
դածութիւնները կը նշէ :

«Բայց ի բացարձակապէս հարկաւոր եղածէն,
շատ քիչ նորոգութիւն եղաւ կատարեալ կործանու-
մէ մի ազատ պահելու այն շէնքը, զոր 14 դար յա-
ռաջ, հեղինէ կայսրուհին կանգնած էր նշանակելու
համար զանոնք որ Քրիստոս թաղուեցաւ : Քրիս-
տոնեաները զոհ եղան միայն պաշտելու սուրբ նշ-
խարայ այս տեղը, որ օսմանեան կառավարութեան
խնամօքը ազատ մնաց լիակատար աւերումէ : Պէտք
չէր որ այս այսպէս ըլլայ : Այս օրինակ է կար-
ծիքը Վաղղիւցոյ կայսրուհին, որ ցանկալով հե-
տեւի բարեխախտ շէնքաւորութեան հոռմայեցի
իշխանուհին, միտք ունի վերականգնել զսուրբ
Գերեզմանը՝ Քրիստոսեայ աղաւթ արժանաւոր ե-
ղած մեծ վայելչութեամբ : Իմացանք թէ, Վոլոն-
կայսրական Վ. Եհափառութիւնը իւր այս վեհանք
նախան առաջարկութիւնը հաղորդած է Արուստեմ
շատ կայսրուհին եւ թագուհիներուն, առանց
տարբերութեան ի մասին հաստատեաց, որպէսզի
այս շէնքութեան ձեռք զարնուի իրենց միաբան
պաշտպանութեամբ : Եթէ այս բանը ստոյգ է,
չեմք կրնաք երկբայել ի վերայ պատասխանելոյ որ
պիտի ըլլայ Վոլոն կայսրական Վ. Եհափառութիւնը :

«Եւ պէտեւ քրիստոնեայ զանազան ժողովուրդներ-
ը, որոնք մէջքնին կը բաժնեն Քրիստոսի եկեղե-
ցին, կը տարբերին սուրբ Աւետարանին պատուի-
րանքը մեկնելու կերպին մէջ, բայց և այնպէս ա-
մենք ալ համաձայն են ի պաշտել զիշխանութիւ-
նը, որ նոյն պատուիրանքը տուաւ : Այն յիշատակ-
ները, որոնք անաւանական յարգանք կը կապեն ըզ-
միւր նրեք երկրի անկիւնի մը զոր կը հաւատամք թէ
ինչ ինչ դէպքերու տեսարան եղած են, այն յիշա-
տակները կը սեմք ճշմարիտ են և զօրաւոր : Աւան-
դութիւնը որ կը հաստատէ թէ ստուգիւ սուրբ Գե-
րեզմանին եկեղեցւոյն մէջ է այն տեղը զոր Հովսէփ
Արեւմտեայն ընտրած էր իրեն գերեզման ընելու,
այն աւանդութիւնը ընդգէմ ամենայնի, այնպիսի
աւանդութիւններէն մեկն է զոր խնամով կը պահպա-
նեմք և խանդավառ կը սիրեմք : Այսու ամենայնիւ
սուրբ Գերեզմանին եկեղեցին ոչ միայն քրիստոնե-
այ աշխարհի պաշտպանողական խնամքը կը պահան-
ջէ վասնզի կը կարծուի թէ ճիշդ նոյն տեղն է ուր
թաղուեցաւ Փրկիչը, այլ վասնզի Արուստեմ երկ-
րին մէջ ոչ և է տեղ սուրբ է, և եւթարկելով
իսկ թէ սուրբ Գերեզմանին եկեղեցին ճշգրիտ Քրիս-
տոսի շիրմին վերայ չէ շինուած, զարձեալ մեծ և
սրտառու շէնք պիտի ըլլայ աշխարհի փրկութեմ
համար մատուցուած զոհին : Գաղղիւցոյ կայսրուհի-
ւոյն այս առաջարկութիւնը իւր կրօնական ջերմե-
ոտանութեան պատուէն է. ուստի քաջայայտ եմք թէ
քրիստոնեայ ազգը երբ այնչափ անսարքեր պիտի չըլ-
լան բարեպաշտութեան նկատմամբ, որպէսզի խու-
ման այս վեհանքական հրաւերին :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 17 ՄԱՐՏ

Կայսերական հրովարտական հետեւեալ փոփոխութիւնները եղան :

Վաճառականութեան նախորդ պաշտօնեայ վսեմափայլ Սալֆէթ փաշան՝ օսմանեան դեսպան կարգեցաւ ի փարիզ, փոխանակ վսեմափայլ Սէֆէմէտ Շէմիլ փաշային : Վսեմափայլ Լաֆէմ փաշան, որ հասարակաց դատարարական եւ հրապարակական շինուածոց տեսուէր, Սալֆէթ փաշային յաջորդեց վաճառականութեան պաշտօնառան մէջ : Որուն յանձնուեցաւ նաեւ հրապարակական շինուածոց հոգատարութիւնը : Վսեմափայլ Կէֆուզ փաշան հասարակաց դատարարական տեսուչ կարգեցաւ :

Ծովային առեւտրական դործոց տեսանին նախագահ վսեմափայլ Քարտիր—Պէյը օսմանեան կայսերական թղթատարութեան վերատեսուչ անուանեցաւ փոխանակ Լեւեհ Էֆէնտիին :

Բարձրագոյն Գրան թարգմանութեան գրասենեակին անդամներէն Շէմիլ Էֆէնտիին փարիզ օսմանեան դեսպանատան առաջին խորհրդոյ քարտուղար անուանեցաւ :

Սոլտովալքիայի միացեալ իշխանութեանց եւ կամից ընդհանուր վերախնայութեան մասին Քոնքո՞ որ յատուկ պաշտօնին մը առաջմ Վ. Պոլիս կը բանուի պատիւ ունեցաւ Սէֆէմէտի կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանը ընդունելու :

Կայսերական կառավարութիւնը արժան համարեց փարիզի մէջ հաստատուած օսմանեան վարժարանը լուծելու, եւ անոր մէջ դառնուող մահմեդական եւ քրիստոնեայ ուսանողները յիշեալ մայրաքաղաքին գանազան ուսումնարանաց մէջ բաժնեց : Իսկ Վ. Պոլսոյ մէջ եղած կայսերական վարժարանին աշակերտները՝ բժշկութեան եւ զինուորական լեզուաբանութեան վերաբերեալ նախնական ուսումները ընդունելէ ետեւ, անոնցմէ ամենէն յառաջադէմները փարիզ պիտի յուղարկէ իրենց ուսումները կատարելագործելու համար :

Մայրաքաղաքի անդրախան լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Գաղղիացոց կայսրը մօտիկ Լիւիէմանուն հռչակարար պատկերհանր յուղարկած է ի Վ. Պոլս, որպէսզի օգոստոսիս Լալա—Էլ—Լալա Սուլթանին պատկերը իւր բնական մեծութեամբ քաշէ : Կարողեան Երրորդ այս պատկերը պիտի գնէ կայսերական պալատին այն սրահին մէջ, ուր միւս ամեն վեհապետաց կենդանադիրները դրուած են :

Չմիւսնացի վսեմափայլ Սահակ Էֆէնտիին Լալաբօնան՝ Բարձ. Գրան կողմանէ յատուկ պաշտօնին մը փարիզ պիտի երթայ առաջիկայ շաբաթ օրը :

ՔԱՆԱԽԱՆԵԱՆ ԵՄԻՐ ԷՄ

Զմիռնիա, 20 Մարտ :

Վ. Պոլսոյ ժամանակ անուն պատուական հանդիսին Մարտի 13 թուոյն մէջ հետեւեալ կը կարգադրէ :

«Երկու շաբաթէ ի վեր կրօնական համագումար ժողով կը գումարուի : Յուզուած խնդիրներէն զլսուորներ իւր իւր իրաւունք արձանանքուն խնդրը, որ իւր վերջնական որոշումը առաւ : Հայաստանեայց ուղղափառ եկեղեցիին իր մէջ արձան կամ արձանածեւ պատկերներ չընար ընդունել : Հետեւաբար իւր իւր իրաւունքն կրօնական արձանաց մատուցողներն ալ վար առնելու համար հրաման դնայ : Նոյնպէս խաչկալին վրայ գտնուած արձանածեւ հրեշտակներն ալ պիտի վերցուին Ուրեմն այս խնդիրը վերջացաւ, եւ անոր համար կուտու վէճի բան չմնայ :

Լրագրոյ 767 թուով հրատարակեցին, թէ Եգիպտոսի Երեմի փաշան փոխանեցաւ : Այս այն Երեմի փաշան է, որ հանդուգեալ փոխարքայ Մէհմէտ մէտ Ալի փաշային օրով հեղափոխութեան տեսուէր : Հետեւաբար խորին ծերութեան հասած էր : Կը հոգատարութիւն թէ յիշեալ Երեմի փաշային հարստութիւնը չորս միլիոն լիւրայ կը հասնէ : Իւր որդին վսեմափայլ Հալիլ—Պէյը՝ որ օսմանեան դեսպան է ի Բէրլին, որով Քարձ. րադոյն Գրան թղթատարութեամբ Եգիպտոս պիտի երթայ իւր հօրը մեծագումար ժառանգութիւնը ձեռք բերելու համար :

Կըսեմք թէ Պէրլին օսմանեան դեսպանատան խորհրդոյ քարտուղար մեծարդոյ Սէֆէմէտ Քարտիրէն տօրի Էֆէնտիին առժամանակեայ կերպիւ Հալիլ—Պէյին

պիտի յաջորդէ :

—Սնդղիայի տօրթէօր Մալլամ հոգատար վրաւ յոյժ—ատամնագործը երկէ կ. Պոլսին հասաւ իւր իւր :

—Գերատարու Դահապարեանց կարապետ վարդապետը, որուն առողջութիւնը օրըստօրէ բարւոյնացաւ վերայ է, երէկ Ալ. քաղաքիսին հասաւ իւր իւր օգտփոխութեան պատճառաւ :

—Իւրիկ Պարսկի հեղափոխութեան ատենադիր (քանչէրէն) մեծարդոյ Ա. քաղաքիսին Պոլսոյ ազան՝ Սիւրի խորհուրտ կոչուած ասպետական կարգին Երրորդ աստիճանի շքանշանը ընկալաւ օգոստոսիս Դահլէն :

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

Երրորդայն ու Լալիկայէն հասած լուրերուն պատճառաւ որ քաղաքական շին, մեր վաճառանոցը հանդարտութեան մէջ կը գտնուի միշտ եւ շատ քիչ զործանութիւններ կը ըլլան : Թէպէտեւ Լալա տոնէն Մարտի 15—27 ամսաթուով եկած հեռադրուէր կը ծանուցանէ թէ Իւրիկ բամպակը 10 1/2 էն մինչեւ 11 ուլէս բէնսի կը ծախուի, բայց եւ այնպէս այս շաբաթ միայն 350 հակ վաճառեցաւ 430 էն մինչեւ 540 դուրուշի կենդինարը ըստ անսակին : Քաղաքիս մէջ գտնուած պատրաստ բամպակաց գումարը 3500 հակի կը հասնի :

Լալիկայէն 118 դուրուշի ծախուեցաւ շէքին : Տարուն մեծ հանդարտութեան մէջ կը գտնուի եւ ծախուած շէքի չի կայ : Ուստի ըստ լուրերու շէքի արժեքը 900 կենդինար վաճառեցաւ 380—400 ըստ անսակին : Լալիկայէն, այսինքն անձրեւէն չմտնուած փալատաւոր գիւրդաճառ է : Խիլ քիչ աստիճանով արժեքը չուղղուէր : Այս շաբաթ 4200 կենդինար փողատու ծախուեցաւ 65 էն մինչեւ 113 դուրուշի ըստ անսակին : Քաղաքիս մէջ առաջմ 15,000 կենդինար փալատաւ կայ :

ՊԵՏԱՎԱՐԱՆԻ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Իմաց կը տրուի հատարակութեան, թէ Քաղաքիս Սալ—Պէյին ծովկերպին (տէնիլ քէնար) եւ Մէհմէտի ծովկերպին մէջ տեղը կը ծովուն մասը եւ ոչ մէկեալ երկրորդը ժամանակէ մը ի վեր հրապարակական տնտեսութեան (մէլլէթ) ծախու հանուած ըլլալով, վճարական վերջին վաճառումը տողիկոց Սալիկ ամսոյն 1—13ին 1865, այսինքն 2 Լալա 17ին 1284 հինգուրթի օրը կ'ստորին պիտի ըլլայ իւր իւր նահանգական մեծ ծովկերպին մէջ :

Այս տեղին համար պատրաստուած յատարակութիւնը համաձայն, ծովկերպը հիմնական կը ծանապարհէին նման ըլլալ ծանապարհ մի եւ թող պիտի տրուի յիշեալ ծովուն մասին ծովը՝ անոր բոլոր երկայնութեամբ : Նմանապէս ամեն երեք տեղին մէջ տեղը անցք կամ ծանապարհ մի եւ պիտի բացուի : Հին ծովկերպը անվաւ պիտի պահուի 15 կանգուն ըլլալով թիւով, ծանապարհի մեծ :

Յարգոյ միստր ձոնն Մալլամ, որ անգղիացի վիրաբոյժ—ատամնագործ է, Վ. Պոլսոյ երեսի վերադառնալէ հրապարտած ըլլալով յիշեալ մայրաքաղաքը ժամանակ մը մնալէ ետեւ, երկէ Իզմիր հասաւ եւ Ֆրանկաց բաղը, Օրէլ տ'Եօրոք կոչուած պանդակը կը քննէ :

Յիշեալ հոգատար ատամնագործը՝ փառնակաւ անհետնալ արմատները հնամաճ, արմատական անփութ ակումները կը քննէ իւր անհատական փորձով, առանց ճանկի (քեմիկ), առանց կապի եւ զըստականի (եայ) ու առանց ամենափոքր ցաւ պատճառելու : Այս պատուական ակումները, որոց համար միստր Մալլամին միտալներ զնորոգած է Փարիզի, Լոնտոնի եւ Սպանիոյ արուեստագիտական մէջ, կը իրաւացեան ծանելու գործողութիւնը եւ խօսքիւ : Ու այնչափ կատարեալ կերպիւ կը քննեն բնական ակումներու, որ կարելի չէ արհեստական ըլլալը ճանաչել :

Այս վարպետ ատամնագործը իւր բնական վիճակը կը քննէ նաեւ շատ փութ, շատ սեղան եւ ամենամեծ ցաւ պատճառող գոգաւոր (թոլոր) ակումները՝ գործերմակ միեկով մը կը քննեն եւ իսկաւ վարպետաբար կը քննեն միեկով ճիշտով : Որով անմիջապէս կը ըստ միջոցի փոքր ամենեւ կարծր կերպով : Այս գործողութեամբ, անգոյտ կը ըլլայ ակումնալը, եւ անշէի ակումներու համար յիշեալ

միեկին գործողութիւնը անգիւն գիւտ մըն է :

Միստր Մալլամ պիտի չընայ շատ ժամանակ մնալու Իզմիր : Ուստի անոր ծառայութեան հարկաւորութիւն ունեցողները պէտք է որ փութաւ գիւրք տեսնելու : Որ ինչպէս վերը ըսինք, Օրէլ տ'Եօրոք պանդակը կը քննէ, ուր կը գտնուի կեսօրեան երկու ժամ յառաջ եւ կեսօրեան միեկին չորս ժամ ետք :

ԶԱՐԲԱՆԱԼԻ ԴԵՂՄԻ

Սպիտակ Թոմարի Հոգաւոր :

Կըսեն թէ մարդկային մտաց ամեն արտադրութիւնները ժամանակ մը տեւելէ ետեւ, նոր գիւտեր անոնց տեղը կը բռնեն : Բայց այս խօսքը այս դեղին չընար բերի : Ժամանակ օրուան մը հաճախ չէ, այլ մշտապէս անոր ներգործութիւնը : Ըստ որում արեւմտեան միջ եղած հիւանդութեանց արմատները կը քննէ եւ բժշկութեան արհեստն ալ անկէջ աւելի բան մը չընար ձեռք բերել : Այս սպիտակ Թոմարի միայն եւ մարմնային մանրաթելերուն մէջէն անցնելով, ինչպէս որ չուր ծակից բանէ մը կանցնի, կերթայ կը քննէ իւր պարանոցի, օտիկ, ուսուցիչ, քաղաքի ըստած արհեստներ արմատը, օրմանալէ գէշ վերայ եւ պալատներու մատուցող որ արեւմտեան շքաւորութիւնը կուրեն, եւ անոնց ապականութիւնը անհետ կընեն :

Ցաւ սրունից :

Հոլովուելի սպիտակ ամեն դեղքերու մէջ կը բժշկէ սրունից (պարոք) ցաւերը թէ քան արտաւան ըլլայ : Ուր չափ կարծր գոշուածութեամբ ըլլայ մարմինը, այս անգամ անհետաքննելի : Եթէ քիչեւ սպիտակ Թոմարի արմատն անհետ արեւմտեան դրօշ ցաւած տեղը եւ արեւ մը չբաւի : Յետոյ նոյն սպիտակ Թոմարի մը վրայ շատեալ քիչ ըլլալ ցաւած տեղը ծակելու է : Այս կերպիւ թէ շարունակ հոգ տարուի, վատագոյն հիւանդը դուրս կը գնի : Դեղքերը քիչ ժամանակ օտան մէջ յարմարաց անտի կը բժշկուին եւ սրունից միւս մասերը իրենց բնական երկայնութեամբ կը ծախուին :

Հին վեր, խոց եւ քաղցրիկ :

Խոց պարանոցի, եւ ուրիշ խոցերը, որ չափ եւ հնացեալ ըլլան, շուտով կը բժշկուին Հոլովուելի սպիտակ Թոմարի ցաւերը : Դրանց քորածութեամբ : Այս դեղին ներգործութիւնը քաղաքի եւ շարունակ քաղցրիկ վրայ գրեթէ հոգալի է : Բանիկ առջի բերանը անոնց վրային կը հասնէ զիւրի որ զիւրը կը քննեն իւր : Եւ հետեւաբար կը բժշկէ զանոնք :

Կծկումը զոյց եւ կարծրութիւն ի յօգաւորութիւն (ոյսաք եւերի) :

Այս անտեւն եւ շուտով կը բժշկուին Հոլովուելի սպիտակ Թոմարի : Որ իւր ներգործութեամբ երեւին հանդիսացաւ նաեւ անգամաւորութեան շատ դեղքերու մէջ :

Տեւատեւութիւն :

Այս սպիտակ անհետութեան (մայսալ) ամենէն վատագոյն դեղքերը կը բժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցարանի մէջ :

Սպիտակ հիւանդութիւն :

Խոլովուելի (պարոք) շարունակ յարմարութեան կը ծախուին : Դրանց քորածութեամբ : Այս դեղին ներգործութիւնը քաղաքի եւ շարունակ քաղցրիկ վրայ գրեթէ հոգալի է : Բանիկ առջի բերանը անոնց վրային կը հասնէ զիւրի որ զիւրը կը քննեն իւր : Եւ հետեւաբար կը բժշկէ զանոնք :

Այս սպիտակ անհետութեան (մայսալ) ամենէն վատագոյն դեղքերը կը բժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցարանի մէջ :

Այս սպիտակ անհետութեան (մայսալ) ամենէն վատագոյն դեղքերը կը բժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցարանի մէջ :

Այս սպիտակ անհետութեան (մայսալ) ամենէն վատագոյն դեղքերը կը բժշկէ, եթէ գործածեն զայն՝ ինչպէս որ պատուիրեալ է ծանուցարանի մէջ :

Խոլովուելի—տեղ լրագրոյ :

Գալա Գ. Պալատարի :